

פרוטוקול מס' 321
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום רביעי, ט"ו בחשוון התשנ"ט (4 בנובמבר 1998), שעה 10:00

נכחו: חברי הוועדה:
מיכה גולדמן - היו"ר
בנימין אלון
טלב אלסאנע
סאלח טריף
גדעון עזרא

מוזמנים:
רפאל כהן - מנהל מינהל האוכלוסין - משרד הפנים
יחזקאל לביא - משרד הפנים
מיכה אברך - ס/ראש מרחב צפון שב"כ -
משרד ראש הממשלה
אסעד אסעד - יועץ ראש הממשלה לענייני דרוזים
נציגים של התושבים הדרוזים ברמת הגולן

מנהלת הוועדה: יפה נקר

קצרנית: מזל כהן

סדר-היום: אזרחות לדרוזים ברמת הגולן.

אזרחות לדרוזים ברמת הגולן

היו"ר מיכה גולדמן:

אני פותח את ישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

בתחילת הישיבה אני רוצה לברך את הנציגות שהגיעה מרמת הגולן. אני חושב שתושבי רמת הגולן הדרוזים, כמו התושבים האחרים, מרגישים את הפעילות הנכונה והמתאימה של ממשלת ישראל וממשלות ישראל בעבר.

קבענו את הישיבה היום על פי בקשה מיוחדת של חברי הטוב חבר-הכנסת סאלח טריף, אשר מלווה את הנושא הזה הרבה. אני החלפתי אותו לפני מספר חודשים כיושב-ראש ועדת הפנים, ואני יודע את היחס המיוחד והטיפול שלו בקשר בין תושבי רמת הגולן והתושבים הדרוזים בסוריה ובמדינות אחרות.

אני רוצה לברך גם את אסעד אסעד, שהוא יועץ ראש הממשלה לענייני הדרוזים. היום אני יכול להגיד בישיבה שלזכותם של סאלח טריף ואסעד אסעד ייאמר שהם ידעו להתגבר על משקעי העבר מתוך מטרה אחת, להביא לאיחוד ולגיבוש העדה הדרוזית בישראל ולשמור על הקשר המיוחד של העדה הדרוזית עם אחיהם במדינות השונות. אני חושב שגדולתם של מנהיגים היא שיוודעים בימים מיוחדים למצוא את הדרך למטרה המשותפת, שהעדה הדרוזית תדע להמשיך במסורת שלה כעדה מגובשת וכעדה מלוכדת. המנהיג שיח' אמין טריף זכרונו לברכה, שהיתה לי הזכות להכיר אותו מקרוב, היה מנהיג שעבר תקופות שונות עוד בטרם הקמת המדינה, עוד בתקופת המנדט הבריטי. עם הקמת המדינה הוא ידע להשתלב כמנהיג העדה עם מנהיגי ישראל מימי דוד בן-גוריון ועד אחרון המנהיגים, ראש הממשלה הנרצח יצחק רבין. הוא ידע לאורך כל השנים, מאז בן-גוריון ועד יצחק רבין, לשמור על קשר אבל מתוך אחריות ודאגה לעדה הדרוזית.

עם הכרתו של הנכד כראש העדה הדרוזית, על אף המחלוקות שהיו עד לפני מספר חודשים, הגיעו להסכמות בעזרתם של שני האנשים החשובים, גם חבר-הכנסת סאלח טריף וגם אסעד אסעד שידעו שכשהולכים ביחד משיגים יותר, וכשכל אחד הולך בנפרד משיגים פחות. היום אנחנו יושבים כאן ביחד, ואני יכול להגיד לכם כיהודי שלפעמים אני אומר לעצמי למה אני לא דרוזי.

יש לנושא זה חשיבות גדולה מאוד. חבר-הכנסת סאלח טריף מעלה אותו גם במליאת הכנסת. הוא ביקש לקיים ישיבה מיוחדת. מתוך היחס המיוחד וההערכה לחבר-הכנסת סאלח טריף ביקשתי ממנו לנהל את הישיבה. אני רואה בנושאים האלה חשיבות גדולה מאוד ויש צורך לטפל בהם מתוך אחריות ומתוך רצון טוב.

חבר-הכנסת סאלח טריף, בבקשה.

סאלח טריף:

קודם כל תודה למיכה. באמת ביקשתי לקיים ישיבה דחופה בנושא זה עקב התבצרות האנשים ושביית הרעב שהם הכריזו לפני יומיים.

חברים, מדובר בבעיית האזרחות של כמה מאות מתושבי רמת-הגולן. עשרות משפחות קיבלו את האזרחות הישראלית בזמנו, למעשה, לכל תושבי רמת-הגולן יש תעודת זהות ישראלית כחולה. לגבי זה אין בעיה.

קריאה:

אזרחות אין.

סאלח טריף:

אזרחות אין, יש רק תעודת הזהות ואזרחי רמת הגולן הדרוזים משתמשים בה מאז ועד היום. רובם נאמנים למדינת ישראל, לא היו שום בעיות. בתקופות שונות של מתח בשטחים, למעט הפגנות שהתקיימו שם באורח דמוקרטי, לא נעשה בגולן שום דבר כדי לפגוע בביטחון החיילים. אף אזרח של המדינה, שהסתובב במג'דל שאמס או בוקעתה או עין קיניה או מסעדה, לא התלונן על אירוח לא טוב. הוא יכול היה להתהלך חופשי ולעשות ככל העולה על רוחו אפילו בביטחון רב יותר מאשר בתל-אביב וירושלים. זו עובדת חיים.

התושבים הדרוזים של רמת הגולן יודעים שאחיהם כאן קשורים למדינת ישראל, קשורים לחיי המדינה ומשרתים בכוחות הביטחון. הם חלק ממירקם האוכלוסייה והחיים של המדינה. הם מזדהים עם רוב יעדיה של מדינת ישראל. לכן הם נטלו על עצמם סייגים גדולים לגבי ההתנהגויות שלהם, למרות שרוב גדול מהם טוען שהוא סורי כי הם חצויים במשפחותיהם. אין משפחה ברמת הגולן שהיא לא חצויה, ששלושה רבעים שלה נמצאים בסוריה. לדאבוני הרב, נמנע מהם קשר עם המשפחות שלהם במשך שנים רבות. רק בשנים האחרונות החלו במדיניות של גבול פתוח לביקורי דת, לביקורי משפחות, לכלות שמובאות מסוריה וגם ללימודי סטודנטים. לשמחתי הרבה כולם עמדו במבחן, כולל האשמה נגד סטודנטית, שלאחרונה התברר שאין בעיות ואין שום כוונה לאלה שנכנסים ויוצאים, לפגוע בביטחון המדינה.

בפעם האחרונה שהייתי ברמת-הגולן, היתה לי גאווה לראות שמפקד החטיבה באזור הוא דרוזי, קצין האג"ם הוא דרוזי, גם הקצינים במילואים שהיו שם. אני אומר את זה כאן משום שאני חושב שטוב יהיה אם מדינת ישראל תיתן הרגשה לדרוזים בגולן שהיא רוצה ביקרם והיא לא רוצה להקשות עליהם.

אני רוצה להגיד לכם שבעבר הנציגים הדרוזים ברמת הגולן חששו להגיע לכנסת בגלל סיבות מובנות. היום הם מגיעים משום שהבעיה היא חריפה. יש חרם דתי כבד שלא ניתן להסיר אותו בגלל כל הדברים מסביב. כל אחד יכול לתאר לעצמו למה. לא יכולים להסיר את החרם הדתי נגד אלה שנטלו אזרחות ישראלית, עשרות משפחות. אני חושב שחובה על המדינה לטפל באותם נאמנים כיאות וגם תוותר להם ותסלח להם.

לפי תפיסתי, ואני אומר את זה כאן לחברים, מי שרוצה לקבל אזרחות של המדינה הוא צריך להזיע, הוא צריך לבקש, וכך קורה. אנחנו לא נותנים לכל דיכפין, לכל אחד שמבקש אזרחות של מדינת ישראל. אפילו תעודת זהות אנחנו לא נותנים לכל אחד. על אחת כמה וכמה אזרח שבא ואומר: קיבלתי אזרחות, זה מפריע לי. מה עשינו עם העולים בגלל מצבם המיוחד, לא איפשרנו להם להחזיק בשתי אזרחויות? לא נתנו להם אפשרות של שנה-שנתיים, למרות חוק השבות, להחזיק בדרכון זר וזה כדי לעזור להם בגלל מצבם המיוחד?

יחזקאל לביא:

מישהו מנע מהם להחזיק אזרחות אחרת?

סאלח טריף:

לא נמנע מהם. אין להם אפשרות.

יחזקאל לביא:

הצד השני מנע.

סאלח טריף:

אני יכול לדבר עם הצד השני?

היו"ר מיכה גולדמן:

אתה יכול לדבר.

סאלח טריף:

אני יכול לדבר אבל אני לא יכול להשפיע כמו שאני יכול להשפיע במדינה שלי.

כשהנושא הזה עלה אז בתקופתו של יצחק רבין זכרונו לברכה הוא אמר: עכשיו בדיוק יש מגעים עם הסורים וזה יתפרש לא טוב. הוא קרא לדוד ליבאי ואמר לו: אני מבקש שתמצא פתרון תוך תקופה נראית לעין, שהעניין הזה ייעשה בהדרגה ובשקט. קרה מה שקרה אחר-כך עם כל ההתפתחויות.

באשר הפנים לפני חודשיים לגולן ואמר לתושבי הגולן ברדיו: אני שר הפנים של ישראל רוצה לעזור לכם ואני רוצה לאפשר לכם להחזיר את האזרחות בשקט ובהדרגה. אני הבנתי משר הפנים בשיחה אתו שיש התנגדות של ראש הממשלה. אני גם הבנתי מהגורמים הביטחוניים שהבעיה היא לא ביטחון, הבעיה היא באמת החלטה מדינית. אני חושב שהבעיה המדינית לא קיימת ואין שום רגישות בזה שמחזירים ל-300 דרוזים בגולן את אזרחותם. היות ומדובר בתושבים דרוזים, הסבל הנוראי של נידוי חברתי הוא קשה ביותר. אתה תשמע מאנשים כאן שאחד מהם לא יכול היה להשתתף בהלוויה של אביו, או שהבת לא יכולה להתחתן. זה דבר קשה מנשוא.

אנחנו רגילים פה לחרמות דתיות, חבר-הכנסת בני אלון, מסוג אחר לדאבוני, אבל החרמות האלה הן קשות. אנחנו לא מסכימים לזה, אבל קצרה ידנו מלהושיע. אזרחים נאמנים למדינה, ראוי שהמדינה תתייחס אליהם בצורה חיובית ובהבנה לבעיותיהם. מדינה יכולה לסבול בעיה של 300 איש, 300 איש לא יכולים לסבול בעיות של מדינה.

אני רוצה שתדעו שיש השלכה למה שקורה שם ולמה שיהיה אתנו בישראל, כי הדרוזים בישראל מאוד קשובים לבעיות של הגולן.

בנימין אלון:

פנית במקביל לרשויות הדתיות שהטילו את החרם?

סאלח טריף:

פנינו, טיפלנו במשך שנים. אין שייח' בגולן שיעיז להפר צו שרוחו של הצד השני מעבר לגבול קשורה אליו.

יעקב פרחאת:

(דבריו מתורגמים מערבית)

בשם השייח'ים שבאו ואלו שלא הצליחו לבוא, יש לנו הכבוד להתארח כאן בוועדה בכנסת. אנחנו באנו לכבודכם כדי לפתור את בעיית האזרחות. תבינו שהאזרחות היא כבוד שבילנו, אבל הטילו עלינו חרם דתי. זו פעם ראשונה בהיסטוריה שאשה דרוזית דתית משתתפת בהפגנה או בשביתה. מאז ימי התורכים ועד עכשיו האשה שלנו לא תעשה פעולות כאלה, אבל בגלל גודל הבעיה היה הכבוד לאנשים שלנו מהגולן לבוא ולהתבצר בביתו של השייח' בג'וליס ולשבות שם רעב בגלל הקושי.

באנו אליכם כדי שתפתרו לנו את בעיית האזרחות. אתם יודעים שיש מאות אלפים דרוזים בסוריה, ובגולן יש 13 אלף. יש עשרות דרוזים שנטלו אזרחות, ובגללם מאשימים את הדרוזים בגולן שהם בוגדים. הם מעדיפים למות. הם אומרים שהאזרחות היא כבוד בשבילם, אין להם בעיה עם האזרחות הישראלית, אבל כולם מואשמים כבוגדים ומאות אלפים מבני העדה שם סובלת בגלל זה. לכן הם באים לכנסת ישראל בכבוד, ככנסת של מדינת ישראל ושל העדה הדרוזית, של כל העולם הערבי שיבוא לכאן כדי לפנות אליכם ולבקש מכם לעזור בעניין הזה כמה שאתם יכולים.

שר הפנים היה בגולן ואמרנו לו: אל תבוא עם אף שומר, אנחנו השומרים שלך כאן. אתה יכול להסתובב כאן. כאן יותר בטוח מתל-אביב ומכל מקום אחר. כולם יודעים שב-1973 גם זרקנו תפוחים ונתנו תפוחים לטנקיסטים של צה"ל, וסייענו. אנחנו קשורים למדינת ישראל ואנחנו מצטערים שלא כך מתייחסים אלינו.

אנחנו מבקשים את עזרתכם. השייח' לידי, אם חס וחלילה יקרה לו משהו והוא ימות, הילדים שלו לא יוכלו להשתתף בהלוויה. זה חרם דתי מאוד קשה.

בנימין אלון:

שיחיה.

ג'מיל מוחמד ספדי:

(תרגום מערבית של חבר-הכנסת סאלח טריף).

עוד פעם הוא חזר על היחס של המדינה לתושבי רמת הגולן. באחת ההפגנות שבה ישראלית נדקר שם, לקחו אותו והורו לו איך נוסעים לחרמון וכן הלאה. האזרחות שניתנה בשנת 1980 היא לא כדי שיהיו בעיות כאלה. לכן פתרון הבעיה הזאת הוא חשוב ואקוטי.

גדעון עזרא:

אני מעורב מאוד בנושא הזה. ביקרתי ברמת הגולן לפני חודש ונפגשתי עם בעלי האזרחות הישראלית שאינם רוצים לוותר עליה וחושבים שמדינת ישראל, בצדק, בגלל חרם דתי לא נכון, צריכה לסגת מעמדתה.

אני רוצה להגיד מספר דברים. דבר אחד, שלטונות סוריה, לפי מיטב ידיעתי, אינן מתנכלות לבעלי אזרחות ישראלית. ההתנכלות קיימת בתוך הגולן ועל ידי השייח'ים הדתיים בגולן.

אני קורא לשייח'ים הדתיים להפסיק את החרם הזה. ביקשתי גם פגישה עם שייח' מועפק טריף וקבענו פגישה ב-19 בנובמבר לסוגייה הזאת. אני לא יכול להכריח אף אחד לקחת אזרחות ישראלית, אבל חובה של כולנו לגמור עם הסיפור של החרם הדתי. האנשים שנמצאים פה לא נמצאים במצב הזה.

תדעו לכם דבר אחד, באמת יש הרבה אנשים בעלי תעודות זהות בגולן שסובלים מהתנכלויות, סובלים גם מחבלות ודברים אחרים. אני מבין את האוכלוסייה אבל הפתרון הוא לא בנסיגה אלא לשכנע את הגורמים השלייליים לשנות את עמדתם.

רפאל כהן:

קודם אני רוצה לברך את חבר-הכנסת סאלח טריף. מתוך היכרות אישית אני יודע על המעורבות המבורכת שלו בנושא הדרוזי. ככל שאנחנו יכולים למצוא פתרונות ואנחנו מוצאים פתרונות אנחנו עושים את זה.

נאמר פה שהנושא הוא מדיני. אני לא אתייחס לזה כי זה לא המנדט שלי. אני אומר את ההיבטים מבחינת החוק. לדעתי, החוק הזה לא יכול לפתור את הבעיה שעולה פה. החוק לא מדבר לחלוטין על הדרוזים. בהצעת החוק מדובר באופן כולל על כל מי שרוצה לוותר על האזרחות שלו.

היו"ר מיכה גולדמן:

הדיון הוא לא על החוק.

רפאל כהן:

יש פה איזושהי הצעה ועליה הדיון.

סאלח טריף:

לא. הדיון הוא על הבעיה.

רפאל כהן:

מבחינת הבעיה, אין מושג כזה, לא תיתכן מציאות כזו שבן-אדם יהיה חסר אזרחות לחלוטין. לא יתכן שבן-אדם לא יהיה אזרח ישראלי וגם לא אזרח מדינה אחרת.

בנימין אלון:

הם לא אזרחי סוריה?

היו"ר מיכה גולדמן:

לא.

סאלח טריף:

הם תושבי מדינת ישראל.

בנימין אלון:

סוריה לא מוכנה לתת אזרחות?

ג'מיל מוחמד ספדי:

היה.

בנימין אלון:

ועכשיו לא?

סאלח טריף:

לא, זה מצב מיוחד.

בנימין אלון:

כי זה היה יכול להיות פתרון מדיני טוב. אנשים גרים פה, נניח אזרחי ירדן ביהודה ושומרון, מצביעים בעמאן, מדינה פלשתינית שם, מדינה יהודית פה.

סאלח טריף:

כל אחד לשיטתו.

ג'מיל מוחמד ספדי:

אמרת שיש קבוצה מהעדה הדרוזית שלא רוצים להחזיר את תעודת הזהות. מי שלא רוצה שלא יחזיר.

סאלח טריף:

הוא לא יכול היה להשתתף בהלוויה של אמו.

גדעון עזרא:

שהשייח'ים ישנו את תפיסתם.

סאלח טריף:

אנחנו מדברים על השייח'ים עכשיו? יש מדינת ישראל שהיא גדולה יותר מכל השייח'ים. אתה מגלגל את זה לפתחם של אנשים שלא יכולים לשנות החלטה. אתה מדבר על מדינה גדולה שיכולה לסייע לאנשים שלא היו רעים איתה.

גדעון עזרא:

לא הבאת בכלל את אותם גורמים - - -

סאלח טריף:

הזמנו את כולם. הם לא הגיעו לכאן.

גדעון עזרא:

למשל מקצוע מורה - אזרח ישראלי מקבל מינוי ואחר-כך הוא מקבל קביעות בתפקיד. אדם שאיננו אזרח ישראלי, תושב צריך לחדש את הבקשה מדי שנה. מדינת ישראל איננה נותנת עדיפות לאזרחים הישראליים.

בנימין אלון:

כל הבית הזה, בלי הבדל פוליטי, מלא כבוד לעדה הדרוזית והנושאים של העדה הדרוזית יקרים לכולם. אם יש בעיה לכל דרוזי, אנחנו מרגישים שזו גם בעיה שלנו ורוצים רק שיהיה כבוד למדינת ישראל. אנחנו לא יכולים לזלזל במדינה, וצריך לפתור את הבעיה הזאת. נשב יחד, נראה ונדבר.

אסעד אסעד:

בנושא הזה אני מאוד חצוי. הבעיה של הדרוזים ברמת הגולן היא טרגדיה, טרגדיה אנושית שאנחנו מלווים אותה כל יום.

הדרוזים ברמת הגולן חיים בארבעה ישובים, ואין אחד ברמת הגולן שאין לו קרוב משפחה, אח או אבא או בן או אחות, בצד השני.

כולנו יודעים שעד 1980 הבעיה הזאת לא התעוררה. אבל אחרי הסכמי קמפ-דייוויד מדינת ישראל החזירה שטחים, את כל סיני, למען הסכם שלום, שאני מברך עליו, אני מברך על כל הסכם שלום בין מדינת ישראל לעולם הערבי. התעוררה בעיה ברמת הגולן, האנשים הבינו שבכל הסכם שיהיה בין מדינת ישראל והסורים, ולא משנה איזו ממשלה תהיה, הם יהיו הראשונים שיוחזרו. בתקופת ממשלת רבין ז"ל, אם אתם זוכרים אחרי הסכמי יריחו ועזה תחילה, דיברו על מגידל שאמס. לכן יש כאן בעיה אנושית, שאין ספק שחלק מההנהגה ברמת הגולן תרמה לכך שהאנשים האלה יסבלו.

אמר השייח' שאזרחות ישראלית זה כבוד. אצלי מתדפקים על הדלת עשרות אנשים כל יום ממזרח ירושלים, מבית לחם, מהגדה המערבית שרוצים אזרחות ישראלית, מתחננים לקבל אזרחים ישראלית. כאן יש משהו אבסורדי. יש לאנשים אזרחות, הם רוצים להחזיר אותה.

אני מכיר את הבעיה האנושית של חלק מהתושבים. אבא של אדם מת ומונעים מהבן ללכת להלוויה של אביו. אם הוא משתתף, השייח'ים לא הולכים. זו בעיה אנושית, הומניטרית ממדרגה ראשונה.

יש חלק אחר, ואני מבין גם את המניעים שלו. הוא רואה את עצמו חלק אינטגרלי ממדינת ישראל, ובכל מצב הוא ישאר במדינת ישראל, גם עם הסכם שלום. הוא לא רוצה לוותר על האזרחות הישראלית.

מאחר והבעיה הזאת לא תיפתר כאן, וההחלטה היא לא בידי ועדת הפנים, זה נושא של מדיניות ממשלת ישראל, אני מציע, אם רוצים לפתור את הבעיה של חלק מאותם אנשים שרוצים לוותר על אזרחותם, וזה חלק, אולי לא הרוב, אין לי סטטיסטיקה כמה רוצים להחזיר וכמה לא רוצים להחזיר, שתקום ועדת שרים שבראשה יעמוד שר הפנים, ישתתפו בה שר המשפטים וגורמים אחרים, כמובן תהיה מעורבות לוועדת הפנים שהעלתה את הנושא, ידונו בנושא לעומקו ויקבלו החלטה, כי זו מדיניות של ממשלת ישראל בסוגיית האזרחות.

לפני מספר חודשים, כשהנושא הזה התעורר, אמרתי לאותם שייח'ים שעושים את החרם, שצריך לעשות הכל כדי להקל על מצוקת האנשים. אותם אנשים, שרוצים לוותר על אזרחותם, פנו לבית המשפט ופנו לחברי הכנסת ולממשלה. אבל אותם מנהיגים צריכים להקל על אותם אנשים שסובלים וממשיכים לסבול.

גדעון עזרא:

אתה יוצא מנקודת הנחה שאין מה לדבר עם השייח'ים ברמת הגולן.

אסעד אסעד:

לא. אני לא יוצא מנקודת הנחה זו. אני אולי היחידי שהלכתי לביתם של אותם שייח'ים ואמרתי להם: תקלו על אותם אנשים. אבל אני גם מבין למה אותם שייח'ים עושים את זה, כי הוא מדבר אלי משהו ועושה בצד השני משהו אחר. יש פה דבר והיפוכו, ולכן זו סוגייה אנושית ממדרגה ראשונה. צריך לנסות לפתור אותה בצורה יותר חכמה.

מיכה אברך:

הסוגייה כאן היא סוגייה אנושית ולא סוגייה ביטחונית. יש כאן מקרים קשים. אני מזדהה עם מה שחבר הכנסת גדעון עזרא אמר בעניין הזה. הבעיה היא לא מעבר לגבול, זו בעיה של השייח'ים ברמת הגולן, שלא מוכנים להתיר את זה.

כפי שצינתי ואמרתי, מאחר והבעיה היא לא בעיה ביטחונית, אנחנו בשב"כ אין לנו השקפה או דעה לכאן או לכאן בסוגייה הזאת. לכן הפתרון הוא לא פתרון שיכול לבוא מאתנו.

סאלח טריף:

ההמלצה שלכם היא חשובה לדרג המדיני וכדאי שהחבר'ה האלה יעמדו לצד האנשים שהיו טובים למדינה, כי זה גם תפקידכם. זו עמדתי. אתה יכול לחלוק עליה, גם גדעון עזרא לפעמים חולק עליה, אבל זה מה שיש.

היו"ר מיכה גולדמן:

יש כאן נושא שהוא מאוד אנושי. אני כיושב-ראש ועדת הפנים אומר בצורה מאוד ברורה, הנושא עולה עכשיו עם החוק במליאת הכנסת. אני חושב שפה צריך למצוא למעשה את הדרך שבה יש פתרון אנושי.

לכן, הרעיון שתהיה ועדה של שלושה אנשים, שבה מעורב גם שר הפנים וגם שר המשפטים - כמובן ששר הפנים ינחה את ראש מינהל האוכלוסין - תהיה ועדה משותפת כדי לא ליצור ביורוקרטיות, הרעיון הזה הוא טוב. כמובן שתהיה נציגות לגורמי הביטחון.

שמחתי לשמוע מגורמי הביטחון שהבעיה כאן היא יותר בעיה אנושית ולא בעיה ביטחונית. ודאי שצריך לעשות הכל מתוך שיקול דעת ומתוך הבנות למציאות שנוצרה לאחר 1980, כפי שנאמר פה על ידי אסעד אסעד, אם אנחנו נשארים ברמת הגולן או לא נשארים ברמת הגולן. זו בעיה שיוצרת אי-בהירות לאזרחים.

גדעון עזרא:

אבל יש חוק הגולן. מה זה נשארים או לא נשארים?

בנימין אלון:

בגלל הדיבורים האלה והספקות האלה נוצרו הבעיות. אם הם היו יודעים שאנחנו שם לנצח, לא היתה שום בעיה.

גדעון עזרא:

אנחנו לנצח שם.

היו"ר מיכה גולדמן:

אנחנו יודעים שיש חוק רמת הגולן, אבל אני גם לא יכול להתעלם מהמציאות שנוצרה. אף ראש ממשלה, כולל ראש הממשלה הנוכחי, לא שינה את עמדת הממשלה הקודמת בנושא רמת הגולן. כולם מאמצים את מה שאמר יצחק רבין זכרונו לברכה, וכולם יודעים שזו הדרך שתהיה.

סאלח טריף:

ביבי כבר ביקש פגישה עם הסורים.

בנימין אלון:

זו הבעיה שלנו. כולם אותו דבר.

מיכה גולדמן:

תודה רבה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:10